

De militaire carrière van Jan Coenraad Duuring (1779 - 1834), ambachtsheer van Kockengen

R. Plomp en A. Duuring

Straatweg 220, 3621 BZ Breukelen / Terelststraat 189, 2650 Edegem, België

In zijn boeiende studie over de beroemde slag bij Waterloo vermeldt N. Vels Heijn dat Napoleon na het beslissende gevecht op 18 juni 1815 in paniek terugtrok tot bij Caillou, waar het 1ste bataljon jagers van de garde alles gedaan heeft om uit het oosten opdringende Pruisen tegen te houden en terug te jagen. En dan volgt zonder verdere toelichting: "De commandant van dit bataljon was luitenant-kolonel Duuring, een Hollander van geboorte".¹ Over het opmerkelijke feit dat een Hollandse commandant van de keizer de belangrijke taak toegewezen had gekregen om tijdens de beslissende veldslag zijn hoofdkwartier te bewaken en te verdedigen, is gelukkig veel méér te zeggen en er bestaat zelfs een door Duuring geschreven verslag van zijn belevenissen gedurende de slag. Dit verslag, samen met vele andere in de familie bewaard gebleven documenten, was de aanleiding voor een tentoonstelling over de militaire carrière van Jan Coenraad Duuring, die van 15 juni tot 31 augustus 1997 plaatsvond in een dependance van de hoeve van Caillou (ten zuiden van Waterloo), het voormalige hoofdkwartier van Napoleon en nu een aan hem gewijd museum.

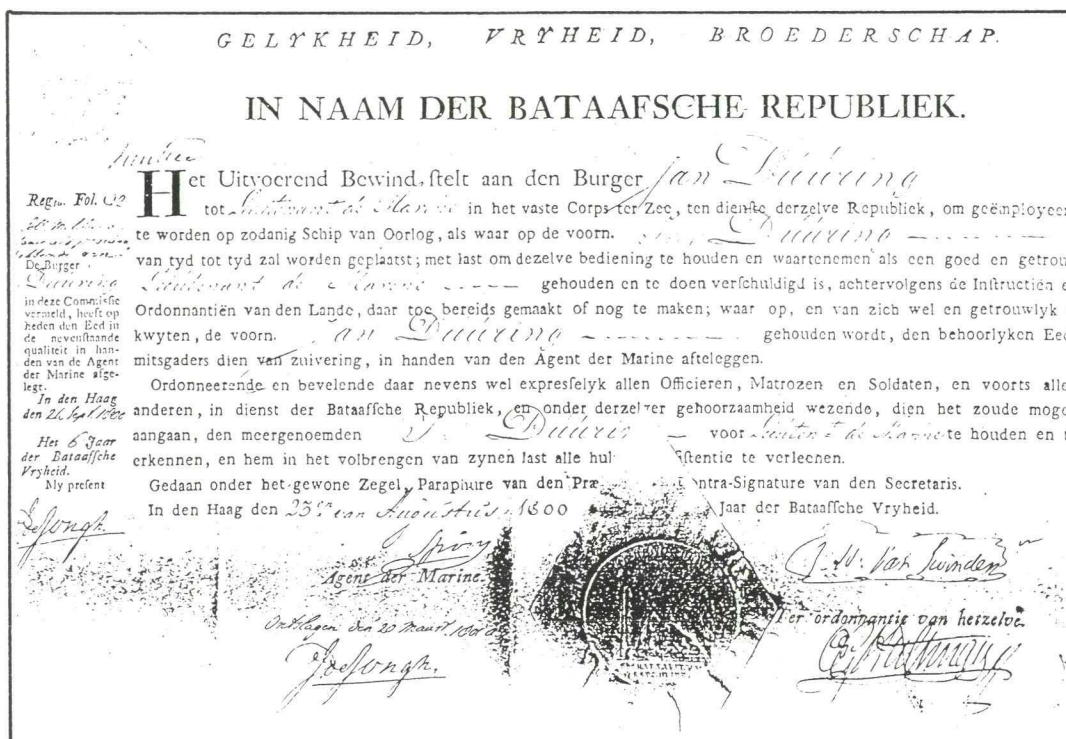
Deze tentoonstelling was ook voor Breukelen en Kockengen interessant omdat de hoofdpersoon enige jaren later, op 4 augustus 1819, de dag van zijn huwelijk, de titel van ambachtsheer van Kockengen verwierf en sindsdien als "hereboer" in Breukelen heeft gewoond, eerst op de buitenplaats Vechtstroom en daarna tot zijn dood op Vegtvliet.

Dankzij de nog aanwezige papieren en andere stukken² is de twintigjarige militaire loopbaan van Duuring goed te volgen: van 1796 tot 1806 in het leger van de Bataafse Republiek, daarna tot 1810 in het leger van het Koninkrijk Holland onder koning Lodewijk Bonaparte (broer van Napoleon) en na de inlijving van Holland bij Frankrijk in het leger van keizer Napoleon. Als bataljonscommandant van de Hollandse grenadiers van de keizerlijke garde maakte Duuring in 1812 de beruchte tocht naar Moskou mee. Een nadere kennismaking met deze persoon is dus alleszins de moeite waard.³

In het leger van de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland

Jan Coenraad Duuring werd op 13 januari 1779 te Rotterdam geboren als oudste zoon van de eveneens Jan Coenraad geheten vader (geboren in 1750 te Hamm in Pruisen) en Alida de Koning (geboren in 1752 te Rotterdam) met wie Jan Coenraad Sr op 2 november 1777 in het huwelijk was getreden. De tweede zoon was Gerrit Duuring (1780 - 1855), die we kennen als de latere eigenaar van de buitenplaats Vredenoort te Breukelen.⁴

Blijkbaar had de jonge Duuring het soldatenbloed geërfd dat in de gouden kanonsloop van het vanouds door het geslacht Duuring gevoerde familie-wapen tot uiting komt. Kort na zijn zeventiende verjaardag trad hij op 15 februari 1796 in dienst als cadet bij het tweede bataljon jagers. Een jaar eerder was generaal Charles Pichegru met een Frans leger door de patriotten als bevrijder te Amsterdam ingehaald, hetgeen leidde tot de stichting van de Bataafse Republiek. Uit de indiensttreding kan worden geconcludeerd dat Duuring de ideeën achter deze staatkundige omwenteling was toegedaan terwijl hij zich later, zoals we nog zullen zien, tot een vurige aanhanger van het Franse bewind ontwikkelde.

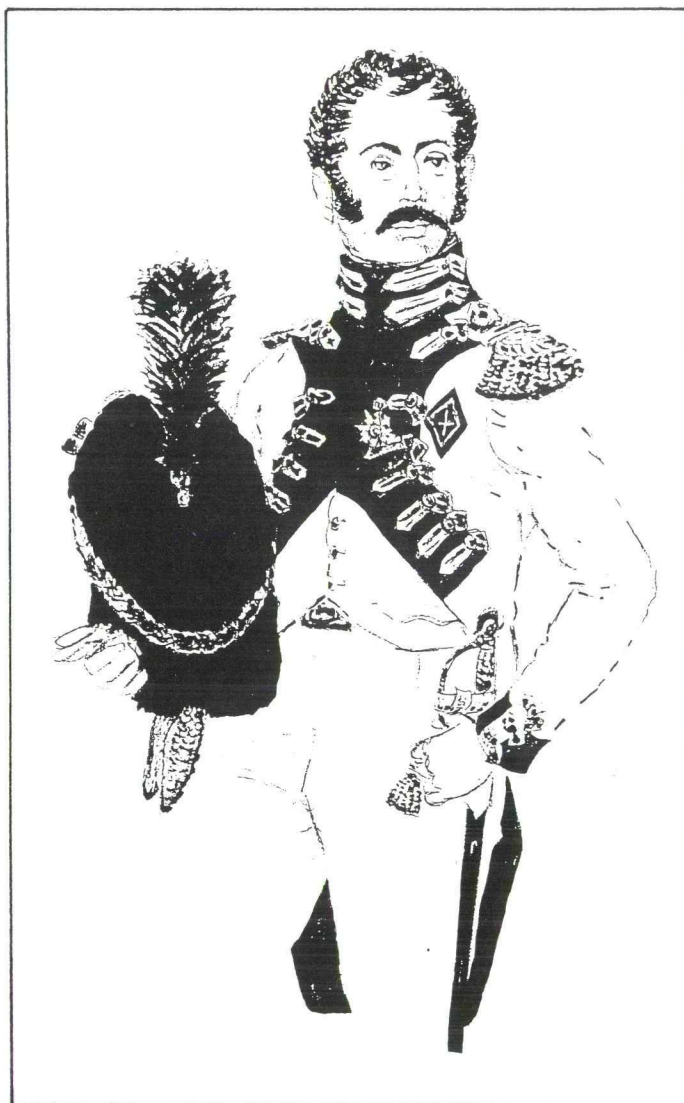
Afb. 1. Aanstelling van Jan Coenraad Duuring tot luitenant der Marine, gedateerd 23 augustus 1800.

Na in 1796 deelgenomen te hebben aan operaties van het Rijnleger in Duitsland, werd Duuring op 2 januari 1798 als luitenant bij de marine geplaatst, en wel op het fregat Juno. Zijn verzoek van 9 oktober 1799 om weer bij het landleger te mogen terugkeren, werd afgewezen. De maand daarna volgde de overplaatsing naar het oorlogsschip Joan de Wit en op 20 maart 1801 de bevordering tot eerste luitenant bij het eerste bataljon der mariniers. Een jaar later vond alsnog de overgang naar het leger plaats, en wel naar het 22ste bataljon infanterie, dat bestemd was voor de Kaap de Goede Hoop; deze zou volgens het vredetractaat van Amiens van 25 maart 1802 door Engeland aan de Bataafse Republiek worden teruggegeven. Op 5 augustus 1802 vertrok de Hollandse vloot uit Texel naar de Kaap, die op 23 december van dat jaar bereikt werd. Het hernieuwde bezit van de kolonie zou echter van korte duur zijn. In januari 1806 landden de Engelsen daar opnieuw en binnen drie weken werd het Hollandse leger tot overgave gedwongen. Dankzij de bedongen vrije aftocht kwam Duuring als kapitein-titulair nog in hetzelfde jaar in het vaderland terug, waarna zijn vaste benoeming in die rang volgde.

Inmiddels was de Bataafse Republiek, in feite reeds een vazalstaat van Frankrijk, volgens de wens van Napoleon maar met de volle medewerking van de Nederlandse regering, omgezet in het Koninkrijk Holland met Lodewijk Bonaparte, de broer van Napoleon, als koning. Bij de reorganisatie van het leger werd Duuring overgeplaatst naar het negende regiment infanterie, dat van 1806 tot 1809 in Duitsland was gestationeerd. In het kader van de continentale blokkade tegen Engeland kreeg hij tegen het einde van 1806 de opdracht te Emden, in Oost-Friesland, Engelse goederen in beslag te nemen, een taak die hij volgens de dankbetuiging "zoo goed als oordeelkundig" uitvoerde. Zijn bijdrage aan de arrestatie van een van diefstal verdachte oud-officier leverde opnieuw stof tot tevredenheid op door zijn "alleszins prij-

zenswaardig gedrag en betoonde intelligentie". De melding van het voorbeeldig gedrag van de kapitein Duuring aan de minister van oorlog Dirk van Hogendorp leidde er toe dat deze in een brief van 4 maart 1807 verzocht zijn bijzonder genoeg in zeer loffelijke bewoordingen aan Duuring bekend te maken. Inmiddels was deze, zoals veel legerofficieren, togetreden tot de vrijmetselarij.

Bij Koninklijk Besluit van 22 april 1809 werd Duuring benoemd tot kapitein bij het regiment gardegrenadiers des konings, een elitekorps, zodat de overplaatsing als een bevordering kan worden beschouwd. In die functie nam hij kort daarna deel aan de bestorming van Stralsund, in Duitsland aan de Oostzee, een stad waarvan het centrum op een eiland ligt (de dichter H. Marsman zou in 1923 een fraai literair portret van die stad schrijven). Bij die aanval raakte Duuring door twee geweerschoten aan zijn dij gekwetst. Op grond van zijn heldhaftig gedrag werd hij bij besluit van 11 juni 1809 bevorderd tot luitenant-kolonel (bataljonscommandant) en ontving hij het ridderkruis van de door Lodewijk Bonaparte ingestelde Orde der Unie. Om van zijn wonden te herstellen, werd Duuring vanuit Duitsland overgeplaatst naar het in Groningen gelegerde tweede regiment. Blijkbaar was dit een tijdelijke overplaatsing, want reeds op 25 augustus 1809 volgde de overgang als bataljonscommandant naar het regiment grenadiers van de koninklijke garde (zie Afbeelding 2).

Afb. 2. Jan Coenraad Duuring in het uniform van luitenant-kolonel van de grenadiers der Koninklijke Garde van het Koninkrijk Holland, 1809. Aangezien er geen portret van Duuring bekend is, werd de aquarel gebaseerd op het signalement van zijn pas voor de terugreis naar Nederland, gedateerd Parijs, 17 januari 1816. Dit signalement luidt: lengte: 1,86 m; ogen: blauw; mond: gemiddeld; kin: rond; haar en wenkbrauwen: blond; gezicht: ovaal.

Als bataljonscommandant met Napoleons keizerlijke garde naar Rusland

In 1810 vond opnieuw een ingrijpende overgang plaats. Het Koninkrijk Holland werd ingelijfd bij het Franse keizerrijk en Duurings regiment ging deel uitmaken van de keizerlijke garde met Versailles als garnizoensplaats. De keizer benoemde hem op 25 april 1812 tot ridder in het Legioen van Eer, hetgeen onder andere met zich meebracht dat hij trouw moest zweren aan de keizer om zich volledig en uitsluitend te wijden aan de verdediging van Napoleon en zijn keizerrijk. Ten gevolge van de politieke ontwikkelingen was Duuring meer en meer van zijn vaderland vervreemd geraakt en ingeschakeld in de veroveringsdrang van de grote keizer.

De consequenties hiervan werden vrijwel onmiddellijk merkbaar in de beruchte veldtocht naar Rusland. Reeds in februari 1812 was het regiment uit Versailles in oostelijke richting vertrokken. Zonder aan enig gevecht deelgenomen te hebben trok het regiment in de zomer Rusland binnen. Er is een brief bewaard gebleven die Jan Coenraad Duuring op 24 augustus uit Smolensk aan zijn broer Gerrit schreef. Hierin lezen we:

"In mijn vorigen schreef ik U, wij naar deze plaats volgens mijn gissing zouden gaan. Dit is geschied. Den 16en kwam de avant-garde hier aan en gaf een kleine affaire; den 17en arriveerden meer troupes, waaronder de garde. De Keizer liet ons vragen om met dubbele passen te komen en de fusillade was aan den gang in de nabijheid; dan wij marcheerden op een plateau op, achter den Keizer, waar wij den gantschen dag met het geweer in den arm bleven staan zonder iets te doen. Een regiment rukte slechts in de plaine [= vlakte] onder het geschut met den Keizer, die ook eenige doden van zijn escorte kreeg, en men kon met de houwitsers niet verder brengen als nog een 3 à 400 passen voor ons. Hier heb ik voor het eerst van mijn leven de Fransche armee [= leger] zien werken; dan dit gaat alles te boven, er kan niets voor staan. Onze troupes kwamen met de Russen tegenlijk aan de poorten, die eindelijk gesloten wierden en er ontstond een levendige canonade; dit begon omtrent 12 uur 's middags en 's nagts om die tijd stond de stad aan vier hoeken in den brand, en nu waren wij meester van de stad, daar wij ook 's middags met den Keizer introkken. Alles brandde nog eenige dagen daarna ieder oogenblik, zoodat wij immer op de been waren en op straat lagen, hetwelk mij belet heeft U eerder te schrijven.

Vervolgens heeft de armee nog drie dagen voor de stad geklopt en de Russen van positie tot positie verdreven, en eindelijk zijn zij verder opgeretireerd [= teruggetrokken], zoo men wil de helft naar St. Petersburg en de andere naar Moskou. Deze nacht, meen ik, gaan wij, zoo ik geloof, om 2 uur weder voorwaarts, zoo ik geloof naar Moskou en misschien naar St. Petersburg. Van de 1e plaats zijn wij nog 80 en van de andere 160 uren, maar niet dezelfde directie [= richting] natuurlijk. Bij mijn eerste schrijf ik U nader, want sta op het oogenblik nog op 't piquet bij den Keizer op de markt."⁵

De brief getuigt van Duurings bewondering voor het Franse leger. Het is jammer dat zijn andere tijdens de veldtocht geschreven brieven verloren zijn gegaan.

We weten dat het hoofdleger niet naar St. Petersburg maar naar Moskou is getrokken en dat Napoleon, vóór hij op 14 september 1812 de stad bereikte, bij het dorp Borodino in een zware veldslag met het Russische leger verwikkeld raakte. Napoleons weigering de keizerlijke garde in het vuur te zenden, zal Duuring niet onwelkom zijn geweest. De verliezen waren enorm en de overwinning werd niet bereikt. Door de naderende winter genoodzaakt, moest Napoleon uit Moskou de terugweg aanvaarden zonder de beslissende slag te hebben geleverd. Volgens een brief van kapitein Charles de Quay verliet het garderegiment Moskou op 19 oktober 1812. Deze brief vermeldt dat de overste [= luitenant-kolonel] Duuring de gehele veldtocht gezamenlijk met de genoemde De Quay en een kapitein De Sonnaville heeft opgetrokken en dat zij samen een knecht, een jongen, drie oppassers, zeven paarden en twee goed met provisie geladen wagens hadden. Tijdens de voor het leger zo desastreuze terugtocht werd het garderegiment van Duuring alsnog betrokken bij de veldslag bij Krasnoje op 17 november 1812, waarbij het volgens

een aantekening van zijn hand 300 man verloor. Volgens de memoires van Dirk van Hogendorp bevond Duuring zich op 10 december in Wilna (thans Vilnius, hoofdstad van Litouen). Van Hogendorp adviseerde hem de resten van de verslagen en in wanorde teruggetrokken onderdelen tot één bataljon te verenigen en zo te pogen zich een weg door het kozakkenleger te banen. Wat daarvan terecht gekomen is, weten we niet, maar in ieder geval is het Duuring en De Quay gelukt Koningsbergen in Oost-Pruisen te bereiken. Bij het verlaten van die stad verongelukte hij bijna op de Friesche Haff.

Het garderegiment van Duuring was op de terugtocht uit Rusland zo sterk gedecimeerd, dat het op 15 februari 1813 werd opgeheven. Duuring kwam bij het tweede regiment grenadiers van de keizerlijke garde terecht, een Frans keurkorps waarmee hij in hetzelfde jaar aan de veldtocht in Saksen en Silezië deelnam, hetgeen hem de bevordering tot officier in het Legioen van Eer opleverde. In de eerste maanden van 1814 trad hij bij de veldtocht in Frankrijk op als commandant van het regiment. De afloop is bekend: Napoleon werd verslagen en naar Elba verbannen. Duuring was aanwezig bij het afscheid dat Napoleon op 20 april 1814 te Fontainebleau van zijn garde nam.

Vergeefse pogingen naar Nederland terug te keren

Men zou kunnen verwachten dat Duuring wel zijn bekomst van de voormalige keizer zou hebben gekregen, maar het tegendeel blijkt het geval te zijn geweest. De laatste toespraak van Napoleon tot zijn garde sprak hem zo aan, dat hij deze nauwkeurig heeft opgetekend. Uit een latere brief blijkt dat hij Napoleon tevergeefs verzocht heeft hem naar Elba te mogen vergezellen en daarbij zeer lang op de kamer van generaal Antoine Drouot, die als gouverneur van het eiland wél mee naar Elba vertrok, heeft uitgehuild.

Het is daarom niet verwonderlijk dat Duuring er weinig voor voelde om in het Franse leger te blijven en de nieuwe koning Lodewijk XVIII te dienen. Nederland was weer onafhankelijk geworden en Duuring wilde terugkeren naar zijn vaderland. Wij zouden verwacht hebben dat de Franse regering haar vroegere tegenstander, en nog wel een buitenlander, graag zou hebben laten gaan. Wat vele andere Nederlandse officieren wel was toegestaan, onder andere verscheidene generaals die het nieuwe Nederlandse leger hebben opgebouwd en bij de slag bij Waterloo tegen Napoleon streden,⁶ werd hem in feite geweigerd. Men had hem leren waarderen als een uitstekend officier die men niet wilde missen bij de reorganisatie van het Franse leger. Op 1 juli 1814 werd hij als bataljonscommandant bij het nieuw opgerichte korps van de koninklijke garde ingedeeld.

Dit verhinderde Duuring niet om zijn toekomstmogelijkheden bij het Nederlandse leger af te tasten. Nog diezelfde dag verzond hij twee lange brieven naar Nederland. De eerste was gericht aan luitenant-generaal baron J.W. Janssens onder wie hij aan de Kaap de Goede Hoop had gediend. Duuring wilde, alvorens in Frankrijk eervol ontslag te nemen, kunnen vrouwen te zullen worden aangesteld als regimentscommandant. Als argumenten voerde hij aan dat, terwijl tal van Franse officieren waren weggezonden, men hem, een buitenlander, in het nieuwe Franse leger wilde behouden en voorts het feit dat hij vier jaren bataljonscommandant was geweest en in de laatste veldtocht als kolonel een regiment (drie bataljons) grenadiers van de garde had gecommandeerd.

De tweede brief was bestemd voor baron Tindal, destijds onder Lodewijk Bonaparte zijn commandant bij de koninklijke garde en nu eveneens luitenant-generaal in het nieuwe Nederlandse leger. Hij vroeg Tindal ondersteuning van het verzoek aan Janssens. Hierbij verklaarde Duuring: "Ik herhaal nogmaals stellig, dat ik niets, zelfs niet de eeretekens welke ik verdiend heb, op hooger prijs stel dan mijn eigen vaderland te dienen, welke

de omstandigheden alleen mij hebben doen verlaten".

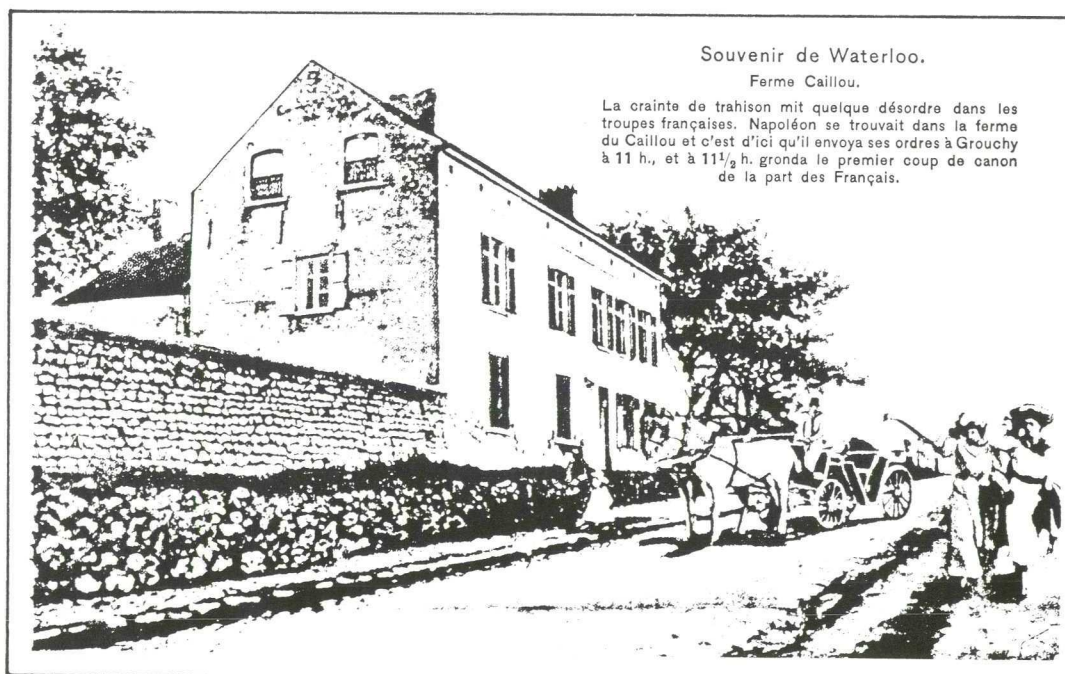
Waarschijnlijk heeft hij op deze brieven slechts een ontwijkend antwoord gekregen. Enerzijds waren talloze officieren uit Frankrijk teruggekomen terwijl anderzijds vele orangisten die sinds 1795 niet gediend hadden, de plaatsen opeisten. Hoe het ook zij, Duuring bleef in Franse dienst en kwam op 8 augustus in zijn nieuwe garnizoensplaats Nancy terecht waar hij, zij het slechts kort, kon uitrusten van de ontberingen en gevaren van de laatste jaren. Aan een groot bal dat op 3 februari 1815 in het raadhuis voor de officieren van het garnizoen plaatsvond, nam hij als één van de drie commissarissen deel.

Intussen streefde de Franse regering er naar haar geringe populariteit bij het leger te vergroten en ook Duuring zo vast mogelijk aan zijn nieuwe meesters te binden door hem op 25 juli 1814 het ridderkruis van St. Louis toe te kennen. We mogen wel zeggen dat beide pogingen weinig effect hadden. Toen Napoleon na zijn ontsnapping van Elba op 1 maart 1815 weer voet op Franse bodem zette, koos het leger onder maarschalk Ney tegen de koning en vóór zijn geliefde keizer.

Trouw aan Napoleon tot het einde

Ongetwijfeld heeft ook Duuring de terugkeer van Napoleon met enthousiasme begroet. Tekenend is dat hij de door generaal Drouot eigenhandig geschreven brieven, gericht aan de commandant van de oude garde te Metz en aan generaal Poret de Morvan, commandant van de jagers van de keizerlijke garde (gedateerd 12 respectievelijk 17 maart 1815) met de oproep zich onder het gezag van de keizer te stellen, trouw heeft bewaard. Het korps van de koninklijke garde werd gereorganiseerd, waarbij Duuring bij decreet van 13 april 1815 werd benoemd tot bataljonscommandant van het eerste regiment van de jagers der keizerlijke garde.⁷

In deze functie maakte hij de laatste strijd van Napoleon tegen de geallieerden mee, bekend als de 100-daagse veldtocht, die haar voor de keizer

Afb. 3. De hoeve van Caillou ten zuiden van Waterloo, hoofdkwartier van Napoleon tijdens de laatste veldslag.

noodlottige einde in de slag bij Waterloo vond. Ook hier speelde Duuring een belangrijke rol, die wij kennen dankzij een door hem in 1816 op verzoek van generaal Pelet opgesteld verslag van de laatste drie dagen van de slag (16 - 18 juni 1815). Hierin lezen we dat Duuring op de avond van 17 juni het bevel kreeg zich bij de keizer te voegen, die in de hoeve Caillou aan de grote weg ten zuiden van Waterloo zijn hoofdkwartier had opgeslagen (zie Afbeelding 3), een goed kwartier verwijderd van de slaglinie van de volgende dag. Het bataljon bivakkeerde in de tuin bij - zoals Duuring schrijft - afschuwelijk weer ("temps affreux"). Dit pand is nu een aan Napoleon gewijd museum; een informatiebord in de naastgelegen boomgaard vermeldt dat Duuring en zijn manschappen daar hebben gebivakkeerd.

Het verslag van de volgende, beslissende dag van de strijd is interessant genoeg om een gedeelte, in de vertaling van Victor de Stuers, te citeren:

"Des morgens omstreeks 7 uur gaf de Keizer mij last om met het bataillon aan de hoeve te blijven, ten einde zijn Generaal-Kwartier, den Schat [= de geldmiddelen van het leger] enz. te bewaken. Onderscheiden regimenten infanterie, cavalerie enz. trokken achter-eenvolgens langs de slaglinie; Zoo ook de oude garde. Bij het voorbijtrekken van het 2e Bataillon heb ik den adelaar [het regimentsvaandel] aan den generaal Cambronne [de commandant van het eerste regiment van de jagers der keizerlijke garde] overgegeven.

In den ochtend begon het kanonvuur van weerszijden. Het bataillon dat ik commandeerde bleef bij de hoeve; van tijd tot tijd zagen wij eenige gevangenen aankomen. Omstreeks 2 of 3 uur 's middags vernam ik dat meerdere soldaten hoofdzakelijk van onze rechterzijde komende, zonder geweren vluchtten.

Ik deed het bataillon onder de wapenen komen, detacheerde eene compagnie naar rechts, een andere naar links, en behield er twee in het centrum. Ik steeg te paard en met behulp van de gendarmerie van het Generaal-Kwartier bracht ik de vluchtelingen tot staan, verzamelde die, en deed hen naar het centrum van het leger voeren. Een uur later was deze vlucht geëindigd en alles zeer rustig. Wij zagen meerdere officieren der Engelsche cavalerie als krijgsgevangenen aankomen.

Omstreeks 5 - 6 uur 's avonds kwamen overhaast meerdere caissons [transportwagens] van 't slagveld, en zij zeiden dat zij geen munitie meer hadden, zodat meerdere stukken [kanonnen] daarvan verstoken waren. Inderdaad bevond ik dat verscheidene caissons ledig waren, maar anderen hadden nog munitie. Ik deed ze alle links en rechts van den weg achter de hoeve parkeren, en verzocht den Eeuyer [stalmeester], die bij de équipages van den Keizer was, om de voertuigen van den Schat te bespannen.

Tusschen 6 en 7 uur 's avonds berichtte mij een post op mijn rechter zijde, dat men twee colonnes uit het bosch zag deboucheeren. Ik ging die verkennen. Nauwelijks aangekomen, kon ik mij vergewissen dat het vijandelijke troepen waren. Elke colonne kon 800 man tellen, maar daar de staart nog in het bosch was, kon men zeer moeilijk haar sterkte goed schatten.

Ik nam onmiddellijk mijn maatregelen voor het geval van een attaque; ik deed twee stukken met schroot geladen in batterij stellen, en door een officier met 50 man dekken, zoo geplaatst, dat de vijand ze niet dan moeilijk kon ontwaren. Ik gaf last niet te schieten voor dat ik er bij zou zijn.

Op hetzelfde oogenblik kwam mijn Adjudant-Major mij zeggen, dat andermaal veel soldaten ordeloos terugtrekkend aankwamen. Ik deed mijn twee compagnieën, die ik in het centrum bewaard had, met geveld baïonet op en naast den weg plaatsen, met last hoege-naamd niemand dan de gewonden door te laten. Ik heb onder die vluchtelingen meerdere officieren aangetroffen, voorts een Chef de bataillon, dien ik gedwongen heb het commando te voeren over een bataillon dat ik weder had weten te verzamelen; ik heb gedreigd op hen te vuren, indien hij niet terstond gehoorzaamde. Ik heb zelfs een Maréchal-de-Camp aange-troffen. Ik wist zijn naam niet, en evenmin wat hij wilde; ik heb hem verzocht een ander detachement aan te voeren.

Terwijl ik die vluchtelingen deed verzamelen, liet de officier dien ik gedetacheerd had om de twee stukken te dekken, mij weten dat de artillerie-officier had goed gevonden met zijn twee stukken heen te gaan, zeggende dat hij van mij geen bevelen had te ontvangen; voorts dat de vijand naderde. Ik verzocht eenige artillerie-officieren - onder welke hoofdof-ficieren waren - om andere stukken in batterij te stellen. Maar daar geschiedde niets van.

Ziende dat ik zonder steun van wien ook, door een veel sterker macht dan de mijne, op het punt stond aangevallen te worden, besloot ik een bataillon van ongeveer 200 man te

vormen uit verschillende regimenten, die men nog links en rechts verzameld had. Ik liet deze troep aan mijn rechterzij opstellen "en potence" [= haaks, dus in den brede] en een weinig naar achteren, opdat men mij niet zou overvleugelen. Ik deed den Schat en de equipages van den Keizer, vervolgens de stukken enz. heen gaan, zonder hun een man escorte mee te geven, en zulks ten einde een aanval af te weren, die zeer nadeelig voor het leger kon wezen, indien de weg daarachter versperd was.

Ik deed mijn bataillon opstellen met den rug tegen de hoeve, detacheerde 100 man als tirailleurs in het bosch en hield 100 andere in reserve, op hetzelfde oogenblik waarop de Generaal, Prévôt-général de l'Armée, 200 man infanterie in den stormpas deed attaqueeren, op een afstand van een half geweeschot deployeeren [= in slagorde opstellen] en eveneens in het bosch binnendringen. Deze combinatie had een zeer gelukkigen uitslag; de Pruisen werden teruggedrongen, en wij ondervonden weinig verliezen.

Ik had tegelijkertijd mijn adjudant-majoor afgezonden om den Keizer bericht te geven. Deze deed mij zeggen dat ik goed gehandeld had en dat ik de positie moest behouden.

Niet lang daarna zagen wij een volslagen wanordelijke vlucht opdagen, die men niet kon stuiten, daar infanterie, cavallerie, artillerie, alles door elkaar gemengd was. Vreezende door vijandelijke ruitery gechargeerd te worden en om in geval van nood een beweging te kunnen uitvoeren, deed ik toen het bataillon bezijden den weg verzamelen in colonne per divisie op peletons afstand. Officieren en soldaten van alle regimenten wilden zich in mijn gelederen plaatsen, maar ik liet niemand toe, want het ware mij onmogelijk geweest de tot dusverre bewaarde orde te handhaven. Later heb ik last gegeven de manschappen der oude garde in de gelederen op te nemen, zoodat op het laatst mijne divisien elk ongeveer 300 man telden.

Te midden van die treurige wanorde, en op het oogenblik dat men op ons schoot - het was in de avondschemering - zagen wij den Keizer aankomen, vergezeld van eenige (6 of 8) Chasseurs à cheval [= jagers te paard] en van eenige generaals, onder welke ik de graven van Lobau en Drouot opmerkte. Zijne Majesteit kwam op mij af, vroeg mij wat ik gedaan had, vroeg welke mijn sterkte en mijn positie waren - waarop ik antwoordde zooals boven verhaald is - en gaf mij last hem in gesloten orde te volgen erbij voegende: "Je compte sur vous" [= ik reken op u].

We zullen Duuring op zijn terugtocht gedurende de nacht, waarbij hij het contact met de keizer verloor en aan het dwalen raakte, niet verder volgen, maar volstaan met op te merken dat dit verslag het beeld van Duuring als een zeer plichtsgetrouw en bekwaam officier bevestigt. Dat Napoleon de bewaking van zijn "schat" aan hem toevertrouwde, bewijst wel hoe volkomen hij Duuring vertrouwde.⁸

Aantekeningen van Duuring leveren als een welkome aanvulling nog enkele persoonlijke indrukken van de slag. Hij rekende het als een grote fout van Napoleon dat hij op 18 juni slag leverde met een door het slechte weer afgemat leger op een, mede door de weersomstandigheden, voor aanvallen zeer ongunstig terrein. De krijgstucht had sinds de vorige veldtochten veel geleden, maar niet zoveel als na de slag door sommigen werd beweerd. In ieder geval stond deze veel hoger dan die van de Pruisen, waarvan Duuring enkele pakkende voorbeelden geeft. Verder is het interessant van hem te vernemen dat Napoleon nimmer zijn garde behoefde aan te spreken, behalve na de verloren slag bij Krasnoje, boven reeds genoemd. Het keurkorps waarin Duuring onder hem diende, is dus vrijwel nooit echt bij de gevechten ingeschakeld geweest.

De waarde die Duuring aan de discipline toekende, komt opnieuw tot uiting in zijn gedrag bij de ontbinding van de voormalige keizerlijke garde. Tijdens een militair oproer in verband met de betalingen op 26 september 1815 wist hij zo goed de orde te handhaven dat hij de volgende dag namens de regering zijn regiment, waarvan hij blijkbaar op dat moment commandant was, in een dagorder kon bedanken, welke hij besluit met de uitspraak dat er geen ander devies voor het regiment geldt dan: "honneur et obéissance" (eer en gehoorzaamheid). Verschillende brieven van superieuren van Duuring getuigen van de grote waardering voor zijn optreden bij de wanordelijkheden en zijn grote kwaliteiten als officier.

Certificat
de cessation
de Paiement.

Légion d'Honneur. — Grande Trésorerie.

Garde Impériale.

1er Régiment
de Chasseurs

Chasseurs à Pied. (Vieille Garde.)

N^o. de Série générale
N^o. de Série particulière

M. Duuring Jean, Major
Chef de Bataillon (Vieille Garde) officier de la Légion
a été payé de son traitement de la Légion par le
Soin du Corps jusqu'au trente Juin inclus
an 1814.

Nous Membres du Conseil d'Administration des Chasseurs
à pied de la Garde Impériale, certifions que M. Duuring Jean,
Major Chef de Bataillon (Vieille Garde) dont la mutation
est indiquée ci-dessus, a cessé d'être compris sur l'Etat des
Légionnaires du Corps, à compter du 1er Juillet 1814.

Le Grand le 30 septembre 1815

Le Quartier-Maître-Trésorier,
L. J. J. J. J.

Vu par l'Inspecteur aux Revenues,
L. J. J. J. J.

Afb. 4. Bewijs van de finale uitbetaling aan Jan Coenraad Duuring voor zijn diensten als officier in Franse dienst tot en met 30 juni 1814, gedateerd 30 september 1815.

Terug naar Nederland

Eervol ontslagen uit de militaire dienst verliet Duuring op 18 januari 1816 Parijs. Hij reisde naar Rotterdam waar hij zich bij zijn broer vestigde (zie

Afbeelding 4). Hij had inmiddels zijn diensten aan koning Willem I aangeboden, onder overlegging van zijn eervolle getuigschriften en uitstekende staat van dienst. Ondanks zijn herhaald verzoek slaagde hij er echter niet in een plaats in het Nederlandse leger te verwerven. Bij Koninklijk Besluit van 11 januari 1816 werd hem een toelage van 60 gulden per maand toegewezen. Uiteindelijk moest hij pensionering als enige mogelijkheid aanvaarden, hetgeen door een Koninklijk Besluit van 25 april 1819 werd bekrachtigd, waarbij hem een pensioen van 1200 gulden per jaar werd toegezegd.

Op 4 augustus van hetzelfde jaar huwde hij Albertine Henriette Gilde-meester (1789 - 1854), dochter van Mr Hendrik Gildemeester (1759 - 1823) en Albertina Frederika Cornelia van Gheel (1758 - 1834), die 's zomers de buitenplaats Vegtvliet te Breukelen bewoonden. De dag tevoren waren voor notaris Jan Hendrik Zilver te Amsterdam de huwelijkse voorwaarden opgemaakt.⁹ De bruidegom Jan Coenraad Duuring, "Officier van het Legioen van Eer, Chevalier van St. Louis, gepensioneerd als gewezen Groot Majoor in Franschen Dienst, wonende binnen deze stad en gelogeed in het logement de Munt" bracht zijn kleren, lijfgoed, gouden horloge en andere kostbaarheden en contant geld in, in totaal geschat op 3000 gulden; de bruid Albertine Henriette Gildemeester onder andere zilverwerk, sieraden, meubels, linnengoed, effecten en een belangrijke som in obligaties. Het is interessant te vernemen waar de miljonair Hendrik Gildemeester zijn grote rijkdom had verkregen, maar dat is een ander verhaal. In ieder geval maakte deze welkome omstandigheid het de berooide oud-officier mogelijk als "hereboer" een nieuw leven te beginnen en zich een titel aan te schaffen die hem nieuw aanzien verleende: heer van Kockengen.

De positie van ambachts- of gerechtsheer had door de Bataafse Revolutie in de Franse Tijd veel van zijn betekenis verloren. De gerechtsheer mocht niet langer de schout benoemen. De bestuurlijke bevoegdheden van gerechtsheer, schout en schepenen gingen over op het gemeentebestuur (municipaliteit) en hun rechtsprekende taken op de vrederechter (*juge de paix*). Het Koninkrijk der Nederlanden bestendigde deze veranderingen (maar verving in 1827 de vrederechter door het kantongerecht). De ambachtsheer behield slechts persoonlijke rechten (bijvoorbeeld jacht en visserij), maar de titel gaf nog altijd status. Bijgevolg kon een positie van ambachtsheer voor goed geld worden verkocht en gekocht.

Slotopmerking

De kennismeming van de militaire loopbaan van Jan Coenraad Duuring roept bij de moderne lezer onwillekeurig vragen op, samenhangend met enerzijds zijn schijnbaar onvoorwaardelijke trouw aan Napoleon, zowel vóór diens verbanning naar Elba (april 1814) als na zijn terugkeer (maart 1815), en anderzijds de pogingen van Duuring tijdens deze verbanning en na de slag bij Waterloo om opgenomen te worden in het Nederlandse leger onder koning Willem I. Lijkt deze houding niet van een verregaande beginselloosheid van Duuring te getuigen, alsof hij als beroepsmilitair niet geïnteresseerd was in het onderscheid tussen "goed" en "fout" gedrag zoals we ons dat van de Tweede Wereldoorlog herinneren?

Het antwoord op deze vraag ligt in de onvergelykbaarheid van de twee historische situaties. De verhouding tussen patriotten en prinsgezinden was een heel andere dan die tussen goede Nederlanders en landverraders. Het is hier niet de plaats om daarop uitvoerig in te gaan, maar letten we er slechts op hoe de houding van Duuring in zijn *eigen* omgeving werd opgevat. In 1814 wilde het herstelde koninkrijk Frankrijk, ook al had hij dat onder Napoleon bevochten, hem niet laten gaan. Integendeel, hij werd als bataljonscommandant bij de koninklijke garde geplaatst en binnen enkele maanden werd hem het ridderkruis van St. Louis toegekend. In het herstelde

Nederland lagen de stukken niet anders. Zoals we zagen, waren de voormalige patriotten baron Janssens en baron Tindal beiden luitenant-generaal onder koning Willem I. Het is daarom onjuist de genoemde categorieën van de Tweede Wereldoorlog op de Napoleontische tijd toe te passen. Tekenend voor de toenmalige verhoudingen is het feit dat de schriftelijke bevestiging van de bevordering tot officier in het Legioen van Eer (1813) door Napoleon hem pas in 1818 na herstel van het koninklijke bewind alsnog werd toegezonden en, misschien nog frappanter, dat hij in 1819 schriftelijke toestemming van de Nederlandse autoriteiten kreeg - op voorgedrukt papier, dus hij was lang niet de enige - deze orde te mogen dragen.¹⁰

Noten

- 1 N. Vels Heijn, 1974. *Glorie zonder Helden - De Slag bij Waterloo, Waarheid en Legende*, Amsterdam, blz. 182.
- 2 In beheer bij de tweede auteur, die van Jan Coenraad afstamt volgens de lijn Gérard Daniel (1822 - 1871), Albert Henri Jean Conrad (1848 - 1901), Louis Antoine Christiaan (1877 - 1937) en Amedée Edouard (1911 - 1985).
- 3 Hiervoor is geput uit de catalogus van de tentoonstelling, georganiseerd door l'Association Belge Napoléonienne et La Société Belge d'Etudes Napoléoniennes, aangevuld met direct aan de documenten ontleende tekst, alsmede het artikel "Kolonel Duuring (1779 - 1834)", dat Victor de Stuers, kennelijk op basis van de hem door de familie Duuring beschikbaar gestelde documenten, in "Van Onzen Tijd", jaargang 9, eerste deel, 1908 - 1909, blz. 76 - 88, 121 - 136, 157 - 169 publiceerde.
- 4 De genealogische gegevens zijn ontleend aan de gedrukte "Stamlijst der familie DUURING", opgemaakt door A.J. Bickercaarten, Baarn, mei 1918 (niet in de handel verkrijgbaar).
- 5 De tekst van de brief is ontleend aan het artikel van Victor de Stuers, die wordt genoemd in noot 1 (zie ook noot 3).
- 6 Zie de levensbeschrijvingen in J.M.G.A. Dronkers, 1968. *De Generaals van het Koninkrijk Holland 1806 - 1810* (niet in de handel gebracht boek).
- 7 Ook deze aanstellingsbrief is in het archief van Duuring bewaard gebleven, alsmede een eigenhandig door Duuring geschreven lijst van de officieren van de drie regimenten van de keizerlijke garde.
- 8 Het is een interessante vraag of Napoleon bewust Duuring deze opdracht heeft gegeven teneinde een confrontatie tussen hem en de Nederlandse troepen in het leger van Wellington te vermijden.
- 9 Notarieel Archief 17363, nr. 381 (Gemeente-archief te Amsterdam).
- 10 In het in noot 6 genoemde geschrift vinden we portretten van de generaals D.H. baron Chassé, G.M. Cort Heyligers en J.A. Stedman die trots op hun borst zowel het ordeteken van het Legioen van Eer (zij het dat na 1814 in het medaljon de beeltenis van Napoleon door die van koning Hendrik IV was vervangen!) als de door koning Willem I ingestelde Militaire Willemsorde dragen.